

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob

Ještě tento rok, konkrétně 1. prosince, vstoupí v účinnost novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „ZoTOPO“), která byla ve sbírce zákonů vyhlášena pod č. [183/2006](#) Sb. Textace novely vychází z více než dva roky starého vládního návrhu, který zpracovalo ministerstvo spravedlnosti pod vedením tehdejší ministryně Válkové. Do finálního znění novely se promítly tři pozměňovací návrhy, v jejichž důsledku nakonec došlo k rozšíření odpovědnosti právnických osob i na trestný čin pomluvy, naopak ke zúžení trestní odpovědnosti o původně navrhovaný trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), a ke změně přičitatelnosti jednání právnické osobě upravené v § 8 ZoTOPO.

HARTMANN
JELÍNEK
FRÁŇA
a partneři

Novela, byť je velmi stručná, mění ZoTOPO velmi podstatně. V první řadě došlo ke změně náhledu na koncepci § 7, jenž definuje trestné činy, jichž se může právnická osoba dle tohoto zákona vůbec dopustit. Dnes je zde taxativní výčet trestných činů, které jsou dle ZoTOPO trestné. Dle výše popsané novely však bude tento výčet nahrazen negativním taxativním výčtem, tedy budou zde uvedeny pouze trestné činy, kterých se právnická osoba dopustit nemůže. Tento výčet pak bude značně kratší než stávající pozitivní výčet a zákona se tak stává přehlednějším.

Při přípravách návrhu novelizačního textu přitom bylo zvažováno dokonce pět možností, jak ke koncepci výčtu trestných činů právnických osob v § 7 přistoupit:

- 0. zachování současného stavu,
- 1. doplnění výčtu trestných činů,
- 2. stanovení, že právnická osoba může spáchat všechny trestné činy,
- 3. stanovení, že právnická osoba může spáchat všechny trestné činy, pokud to nevyklučuje její povaha, nebo
- 4. stanovení, že právnická osoba může spáchat všechny trestné činy kromě vyjmenovaných.

První možnost řešení současné situace by působila příliš nepružně, druhá varianta by vytvořila naprosto nesmyslnou situaci, kdy by mohla právnická osoba spáchat např. trestný čin opilství. Zdálo by se tedy, že třetí varianta by elegantně vyřešila celé jádro problému, a to i do budoucna. Právnické osoby by zkrátka byly odpovědné za každý trestný čin, pokud to její povaha nevyklučuje. Tento přístup by však znamenal zásadní rozpor s trestněprávní zásadou *nullum crimen, nulla poena sine lege certa*. Interpretací šíře, jakou by na základě takového znění ZoTOPO dostaly soudy k dispozici, by

byla zcela nepřijatelná, což by v českém právním prostředí znamenalo značný zásah do právní jistoty, respektive právní nejistoty.

Dnes už víme, že zvítězila poslední varianta. Odpadá tak do budoucna otázka, zda za případné nové trestné činy budou právnické osoby odpovědné – budou vždy, ledaže by takový trestný čin byl výslovně vyjmenován v § 7 ZoTOPO. Došlo tak k rozšíření kriminalizace jednání právnických osob a tedy z přísnění jejich postihu. Namísto dnešních necelých devíti desítek trestných činů budou právnické osoby odpovědné za více než dvě stovky skutkových podstat, tedy více než za dvojnásobek stávajících trestných činů. Z pohledu vnitřní logiky zákona má tento postup své opodstatnění. Dnes jsou totiž právnické osoby odpovědné například za podvod podle § 209 trestního zákoníku, nikoli však za trestný čin poškození cizích práv podle § 181 trestního zákoníku, ačkoli jde o velmi podobné skutkové podstaty a není žádný důvod, proč by tomu tak mělo být. Podobně dnes existuje poněkud schizofrenní stav, kdy fyzická osoba určitým jednáním spáchá trestný čin loupeže podle § 173 trestního zákoníku, avšak z důvodu absence trestnosti tohoto činu spáchaného právnickou osobou bude v případě stejného jednání právnické osobě přičtena pouze trestní odpovědnost za méně závažný trestný čin vydírání podle § 175 trestního zákoníku. Lze tedy konstatovat, že novelizací předpisu dojde v tomto ohledu k jeho značnému zpřehlednění a jistému „zrovnoprávnění“ fyzických a právnických osob v případě možnosti jejich trestněprávního postihu za stejné jednání.

Při úvahách autora novely o tom, které skutkové podstaty nebudou na chování právnických osob aplikovatelné, zákonodárce postupoval tak, že je logicky rozčlenil do následujících skupin trestných činů, u kterých:

- **1. nepřichází spáchání právnickou osobou vůbec v úvahu, a to ani ve formě účastenství** (takové trestné činy se často váží na fyzickou osobu se zvláštní schopností nebo vlastností, např. vražda novorozence matkou podle § 142 trestního zákoníku),
- **2. jsou jejich znaky úzce navázány na fyzickou osobu - pachatele** (těžko by u nich šlo formulovat spáchání ve prospěch právnické osoby, např. dvojitý manželství podle § 194 trestního zákoníku),
- **3. je pachatelem konkrétní nebo speciální subjekt** (zde zákonodárce svou úvahu o vyřazení dané skupiny trestných činů zdůvodnil zásadou ultima ratio, tedy nadbytečností stíhat právnické osoby, např. vlastizrada podle § 309 trestního zákoníku),
- **4. postačuje s ohledem na potřeby společnosti vyvodit důsledky a trestněprávně stíhat pouze fyzickou osobu** (trestné činy proti branné povinnosti a další uvedené v díle třetího hlavy deváté zvláštní části trestního zákoníku),
- **5. se nejvíce postih právnické osoby jako vhodný nebo žádoucí** (zákonodárce opět argumentuje principem ultima ratio, např. účast na sebevraždě podle § 144 trestního zákoníku).

Všechny trestné činy, které je možné zařadit do výše uvedených skupin, byly včleněny do nového znění § 7 ZoTOPO. Proti vládou předloženému původnímu návrhu však vypadl ze zmiňovaného § 7 trestný čin pomluvy podle § 184 trestního zákoníku, kterého se tedy nově mohou právnické osoby od 1. prosince 2016 dopustit. Objevují se názory, že tím někteří nepoctiví hráči na trhu dostanou nástroj pro šikanování a napadání svých konkurentů nebo jen nepohodlných subjektů, proti tomu však stojí argumentace poslance Ondráčka, který daný pozměňovací návrh předložil, že není bez významu páchání trestného činu pomluvy tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, tedy v jeho kvalifikované skutkové podstatě, kdy provozovatelem a odpovědným subjektem bývá právě v drtivé většině právnická osoba, která by tak proti některým vydavatelům – fyzickým osobám – získala neoprávněnou výhodu před zákonem. Kde je pravda a kdo měl pro praxi použitelnější argumenty, ukáže parně jen čas. S ohledem na to, že zahájených trestních stíhání právnických osob bylo dosud poskrovnu, můžeme bohužel očekávat, že

se brzo odpověď určitě nedozvíme. Naopak byl na základě pozměňovacího návrhu do negativního výčtu nově včleněn trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 trestního zákoníku, který tak nebude v případě jeho spáchání právnickou osobou trestným činem.

Novela dále přináší změnu v přičitatelnosti jednání právnické osobě. Pro přičitatelnost jednání právnické osobě totiž už nebude podstatné, zda byl trestný čin spáchán jménem právnické osoby. Rozhodující bude pouze to, zda byl čin spáchán v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti. „Jiná osoba“ odlišná od statutárního orgánu či člena statutárního orgánu, která je oprávněna za právnickou osobu jednat a při tom může spáchat trestný čin přičitatelný dané právnické osobě, bude muset být napříště ve vedoucím postavení v rámci dané právnické osoby, stejně jako ten, kdo vykonává řídicí nebo kontrolní činnost a není výše popsanou jinou osobou nebo statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu. Tolik k omezení přičitatelnosti.

Více se však do praxe promítne nový odstavec 5, který přibude k současnému znění § 8 ZoTOPO. Ten stanoví, že právnická osoba se trestní odpovědnosti zprostí, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání trestného činu zabránila. Zde se otevírá velké pole možností, jak tomuto ustanovení vyhovět, aby právnické osoby neriskovaly, že za případně spáchané delikty budou odpovědné, ačkoli se jedná v podstatě o psanou úpravu toho, co je zřejmé z podstaty požadavku naplnění subjektivní stránky trestného činu. Ještě před účinností zde popisované novely ZoTOPO jsme doporučovali právnickým osobám, aby nastavily své kontrolní mechanismy tak, aby předcházely možné trestné činnosti, jež by jim mohla být dle § 8 ZoTOPO přičitatelná, zejména aby zaměstnanci absolvovali školení ohledně trestní odpovědnosti právnických osob a naplnění znaků některých trestných činů či aby měli zaměstnanci možnost jakékoli potenciálně závadné jednání nahlásit, aniž by měli obavu z postihu v rámci zaměstnavatele (tzv. whistleblowing). Tato opatření pak mohou vést k závěru, že právnická osoba vynaložila takové úsilí k zabránění spáchání trestné činnosti, které po ní lze spravedlivě požadovat. Takový postup však neznamená stoprocentní záruku takového závěru, neboť vždy závisí na skutečném naplňování a uplatňování popsaných mechanismů a samozřejmě na konkrétních okolnostech případu.

Novela dále poměrně významně rozšiřuje okruh skutkových podstat, na které se nebude vztahovat účinná lítost. Jde zejména o takové trestné činy, které mohou být páčány při dražbách či v rámci insolvenčního řízení, což lze snadno pochopit s ohledem na skutečnost, jak velké hospodářské škody v takových případech mnohdy hrozí. Stejně tak dochází k rozšíření výčtu trestných činů, které nebudou podléhat promlčení a stejně tak i promlčení výkonu trestu za jejich spáchání.

Další změnou je významné rozšíření personální působnosti normy na zahraniční právnické osoby, jež je definováno v § 4 ZoTOPO. V tomto výčtu přibyly například trestné činy mučení a jiného nelidského a krutého zacházení, rozvracení republiky, teroru, násilí proti orgánu veřejné moci, padělání a pozměnění veřejné listiny nebo některé válečné zločiny a další.

Jak je patrné, výše popsaná novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob přináší změny zásadní, zejména pokud jde o rozsah kriminalizace jednání právnických osob. Otázkou však i nadále zůstává, jedná-li se o nástroj v boji zejména s hospodářskou kriminalitou dostatečně účinný a v českých poměrech potřebný, obzvláště za situace, kdy jsou v praxi trestní stíhání právnických osob zahajována v zanedbatelném množství případů. Za takové konstelace jsou pak generálně preventivní účinky tohoto institutu minimální. Rozšíření katalogu trestných činů, jichž se může právnická osoba dopustit, tak otevírá možnost pro orgány činné v trestním řízení tento institut více využívat a přispívat tak k účinnějšímu boji zejména s hospodářskou trestnou činností.

JUDr. Andrea Vejběřová, Ph.D.,
advokátka

Jan Haněl,
právní asistent

[Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři, s.r.o.](#)

Sokolovská 5/49
186 00 Praha 8

Tel.: +420 225 000 400

Fax: +420 225 000 444

e-mail: recepcepha@hjf.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)